

Vertebratologické hodnocení území CHÚ Žlunické polesí

zpracovatel: Mgr. Petra Zíková, 2017

1. Úvod

Cílem tohoto hodnocení je vytvořit podklady pro sepsání plánu péče pro CHÚ Žlunické polesí.

2. Popis území

CHÚ Žlunické polesí se nachází cca 2 km západně od obce Žlunice, v nejjižnější části bývalého okresu Jičín. Jedná se o rozsáhlý dubovo-habrový porost s bylinným patrem. Součástí chráněného území jsou drobné bezejmenné rybníčky, ležící přímo v lese.

Zoogeograficky se sledované území nachází v Cidlinsko-chrudimský bioregionu a je obýván faunou nižších poloh hercynského původu.

3. Metodika biologického průzkumu

V následujícím textu jsou zahrnuty výsledky pozorování Mgr. P. Zíkové z období duben až prosinec 2017.

Určování druhů ptáků bylo prováděno akusticky a vizuálně. Určování plazů a obojživelníků bylo prováděno vizuálně, v případě obojživelníků i akusticky. U obojživelníků jsou dále použity výsledky z pozorování z jarních tahů z roku 2003 – 2017. V těchto letech zajišťovala ZO ČSOP Křižánky - Křižánky transfery obojživelníku přes poměrně frekventovanou silnici mezi CHÚ Žlunické polesí a rybník Smíchov.

Přítomnost savců na lokalitě jsem, kromě přímého pozorování, zjišťovala podle bytových značek, stop a podle nálezů kadáverů zvířat.

3. Inventarizační seznam

A. Ptáci

druh	Stupeň ohrožení podle vyhlášky 395/1992 Sb.	Stupeň ohrožený dle červeného seznamu
Brhlík lesní – <i>Sitta europea</i>		
Budníček menší – <i>Phylloscopus collybita</i>		
Budníček větší – <i>Phylloscopus trochilus</i>		
Čáp černý – <i>Ciconia nigra</i>	2	VU
Červenka obecná – <i>Erithacus rubecula</i>		
Datel černý – <i>Dryocopus martius</i>		
Dlask tlustozobý – <i>Coccothraustes coccothraustes</i>		
Drozd kvíčala – <i>Turdus pilaris</i>		
Drozd zpěvný – <i>Turdus philomelos</i>		
Holub hřivnáč – <i>Columba palumbus</i>		
Hrdlička divoká – <i>Streptopelia turtur</i>		
Jestřáb lesní – <i>Accipiter gentilis</i>	3	VU
Kalous obecný – <i>Asio otus</i>		
Káně lesní – <i>Buteo buteo</i>		
Kos černý – <i>Turdus merula</i>		
Konipas bílý – <i>Motacilla alba</i>		
Krahujec obecný – <i>Accipiter nisus</i>	2	VU
Králíček obecný – <i>Regulus regulus</i>		
Krkavec velký – <i>Corvus corax</i>	3	
Křivka obecná – <i>Loxia curvirostra</i>		
Kukačka obecná – <i>Cuculus canorus</i>		
Lejsek šedý - <i>Muscicapa striata</i>	3	
Mlynařík dlouhoocasý – <i>Aegithalos caudatus</i>		
Moták pochop – <i>Circus aeruginosus</i>	3	VU
Pěnice černohlavá – <i>Sylvia atricapilla</i>		
Pěnice hnědokřídlá – <i>Sylvia communis</i>		
Pěnice pokřovní - <i>Sylvia curruca</i>		
Pěnkava obecná - <i>Fringilla coelebs</i>		
Rákosník obecný – <i>Acrocephalus scirpaceus</i>		
Slavík obecný – <i>Luscinia megarhynchos</i>	3	
Sluka lesní – <i>Scolopax rusticola</i>	3	VU
Sojka obecná – <i>Garrulus glandarius</i>		
Stehlík obecný – <i>Carduelis carduelis</i>		

Straka obecná – *Pica pica*
Strakapoud velký – *Dendrocopos major*
Strnad obecný – *Emberiza citrinella*
Střízlík obecný – *Troglodytes troglodytes*
Sýkora koňadra – *Parus major*
Sýkora modřinka – *Parus caeruleus*
Šoupálek dlouhoprstý - *Certhia familiaris*
Špaček obecný – *Sturnus vulgaris*
Vrána obecná šedá – *Corvus corone cornix*
Zvonek zelený – *Carduelis chloris*
Žluna zelená – *Picus viridis*
Žluva hajní - *Oriolus oriolus*

B. Plazi

druh	Stupeň ohrožení podle vyhlášky 395/1992 Sb.	Stupeň ohrožení dle červeného seznamu
Ještěrka obecná - <i>Lacerta agilis</i>	2	VU
Ještěrka živorodá – <i>Zootoca vivipara</i>	2	NT
Užovka obojková - <i>Natrix natrix</i>	3	NT

C. Obojživelníci

1. Druhy zachycené při jarních transferech

druh	Stupeň ohrožení podle vyhlášky 395/1992 Sb.	Stupeň ohrožení dle červeného seznamu
Kuňka obecná – <i>Bombina bombina</i>	2	EN
Skokan hnědý – <i>Rana temporaria</i>	1	VU
Skokan skřehotavý – <i>Pelophylax ridibundus</i>	1	NT
Skokan štíhlý – <i>Rana dalmatina</i>	2	NT
Skokan hnědý – <i>Rana temporaria</i>	-	VU
Ropucha obecná – <i>Bufo bufo</i>	3	VU
Ropucha zelená – <i>Bufo viridis</i>	2	EN
Rosnička zelená – <i>Hyla arborea</i>	2	NT
Blatnice skvrnitá – <i>Pelobates pelobates</i>	2	NT
Čolek obecný – <i>Lissotriton vulgaris</i>	2	VU
Čolek velký – <i>Triturus cristatus</i>	2	EN

2. Druhy pozorované u rybníčků

druh	Stupeň ohrožení podle vyhlášky 395/1992 Sb.	Stupeň ohrožení dle červeného seznamu
Kuňka obecná – <i>Bombina bombina</i>	2	EN
Skokan skřehotavý – <i>Pelophylax ridibundus</i>	1	NT
Skokan hnědý – <i>Rana temporaria</i>		VU
Ropucha obecná – <i>Bufo bufo</i>	3	VU
Rosnička zelená – <i>Hyla arborea</i>	2	NT

D. Savci - *Mammalia*

Řád: Hlodavci - *Rodentia*

druh	Stupeň ohrožení podle vyhlášky 395/1992 Sb.	Stupeň ohrožení dle červeného seznamu
Veverka obecná – <i>Sciurus vulgaris</i>	3	DD
Myšice křovinná – <i>Apodemus sylvaticus</i>		
Myška drobná – <i>Micromys minutus</i>		
Hraboš polní – <i>Microtus arvalis</i>		
Hryzec vodní – <i>Arvicola terestris</i>		

Řád: Zajícovci - *Lagomorpha*

Zajíc	obecný	–	<i>Lepus</i>	<i>europaeus</i>
-------	--------	---	--------------	------------------

Řád: Sudokopytníci - *Arctiodactyla*

Prase divoké – *Sus scrofa*
Srnc evropský – *Capreolus capreolus*

Řád: Hmyzožravci - *Insektivora*

Ježek západní – *Erinaceus europeus*
Rejsek obecný – *Sorex araneus*
Rejsec vodní – *Neomys fodiens*
Krtek obecný – *Talpa europea*

Řád: Šelmy - *Carnivora*

Lasice kolčava – *Mustela nivalis*
Kuna sp. - *Martes sp.*

Řád: Letouni - *Chiroptera*

Nyctalus sp , *Plecotus sp.*

2

DD

4. Odhad početnosti a lokalizace zvláště chráněných druhů

Obojživelníci:

Druh	Početnost při tahu (průměr za roky 2015 – 2017)	Početnost u lesních rybníčků	Lokalizace- rybníček č.
Kuňka obecná – <i>Bombina bombina</i>	329	<50	2,3
Skokan skřehotavý – <i>Pelophylax ridibundus</i>	8	<120	2,3
Skokan hnědý – <i>Rana temporaria</i>	8	10 snůšek	1,2
Ropucha obecná – <i>Bufo bufo</i>	6746	1 snůška	1
Ropucha zelená – <i>Bufo viridis</i>	1	0	-
Rosnička zelená – <i>Hyla arborea</i>	10	hlas – 5 ex.	1,2, okolní vegetace
Blatnice skvrnitá – <i>Pelobates pelobates</i>	1	0	-
Čolek obecný – <i>Lissotriton vulgaris</i>	540	0	-
Čolek velký – <i>Triturus cristatus</i>	15	0	-

Plazi, ptáci, savci:

Druh	Početnost	Lokalizace
Čáp černý – <i>Ciconia nigra</i>	1 pár	Pravidelná přítomnost 1 - 2 jedinců na lokalitě, 3.7. pár s mláďaty na rybníce Smíchov, hnízdění pravděpodobné, obsazené hnízdo nedohledáno Starší neobsazené hnízdo
Jestřáb lesní – <i>Accipiter gentilis</i>	1 pár	
Krahujec obecný – <i>Accipiter nisus</i>	2 ex.	Při lovu, hnízdění pravděpodobné
Krkavec velký – <i>Corvus corax</i>	1 pár	Při toku, hnízdění vysoce pravděpodobné
Lejsek šedý - <i>Muscicapa striata</i>	1 pár	Hlavní zpevněná cesta
Moták pochop – <i>Circus aeruginosus</i>	1 pár	Rybníček č.2, pokus o hnízděním, pravidelně hnízdí na rybníce Smíchov
Slavík obecný – <i>Luscinia megarhynchos</i>	6 párů	Lesní lemy
Sluka lesní – <i>Scolopax rusticola</i>	1 ex.	JZ oblast
Žluva hajní - <i>Oriolus oriolus</i>	5 párů	Lesní lemy
Ještěrka obecná - <i>Lacerta agilis</i>	Běžná populace	Podél zpevněné hlavní cesty
Ještěrka živorodá – <i>Zootoca vivipara</i>	Menší populace	Viz. mapa- zelené šrafování
Užovka obojková - <i>Natrix natrix</i>	3 ex.	Rybníček č. 1, pravidelně odchytávána do pastí na obojživelníky a nacházena přejetá na silnici
Veverka obecná – <i>Sciurus vulgaris</i>	Běžná populace	Okusy šišek, hnízda, smrkové porosty, SZ okraj území
<i>Nyctalus sp.</i> , <i>Plecotus sp.</i>	3 kolonie	Viz. mapa Při lovu pozorování jedinci na pasekách, podél cest, u rybníčků

Mapové přílohy:

- 1. Označení lesních rybníčků čísly plus vyznačení nejsilnějšího tahu obojživelníků**
- 2. Výskyt ještěrky živorodé**
- 3. Netopýří kolonie**
- 4. Velká hnízda**

5. Výsledky, závěr a doporučené podmínky

Na lokalitě a v nejbližším okolí bylo zjištěno 74 druhů obratlovců, z nichž 21 druhů, t. j. 28 % patří do seznamu zvláště chráněných druhů., další tři druhy jsou zařazeny do Červeného seznamu ohrožených druhů České republiky.

Lesní komplex Žlunické polesí je značně různorodý. Přestože hlavní část je tvořena dubovým lesem, nalezneme zde i porosty smrkové, dobře vyvinuté křovinné patro a lesní lemy a dále pět rybníčků s rákosinami. Z tohoto důvodu je možné v lesním komplexu zastihnout druhy vyložené lesní (datel černý) i druhy křovin a vlhkých lokalit (slavík obecný, žluva hajní). Díky přítomnosti datla černého i poměrně výrazné populace strakapouda velkého nacházíme v oblasti dostatek dutinových stromů, na které jsou vázány další druhy živočichů (přirozených dutin je zde méně). Nejvzácnějšími druhy lesního komplexu jsou netopýři. Jejich přítomnost se mi podařilo prokázat (cekem tři kolonie), i když pozorování netopýřů v rozsáhlém lese je problematická. Tzv. lesní druhy netopýřů střídají pravidelně (v průběhu sezony i celého roku) několik dutin, podle toho, jak jim vyhovují z hlediska momentálních povětrnostních podmínek. Netopýry jsme sledovala pomocí ultrazvukového detektoru v době před výletem (tedy cca půl hodiny před setměním). Vzhledem k tomu, že použitý detektor patří mezi jednodušší typy, nejsem schopná jednoznačně určit druh netopýřů. Z hlediska ochrany druhu je to ale dostačující, všechny druhy těchto rodů jsou zařazeny do kategorie silně ohrožených a pro jejich ochranu je stěžejní ochrana stanoviště – tedy ponechávání doupných stromů.

Dalším chráněným druhem savce je zde veverka obecná, jejíž výskyt je soustředěn především do smrkových porostů (požerky šišek, hnízda).

Díky dlouhodobě prováděným transferům obojživelníků mám dobře zpracovaný výskyt deseti druhů. Pro tyto druhy je Žlunické polesí důležité z hlediska jejich zimování a upozorňuji, že i likvidace zimoviště může zničit celou populaci daného druhu na lokalitě stejně jako likvidace místa rozmnožování. Všech deset těchto druhů se rozmnožuje v rybníce Smíchov, který bohužel není chráněný. V rybníčcích ve Žlunickém polesí (označuji čísla 1 - 5) se množí prokazatelně pouze skokan hnědý a ropucha obecná (pozorovány snůšky), ostatní druhy zde byly pozorovány později (rosnička zelená, kuňka obecná, skokan skřehotavý). Rybníčky i jejich okolí jsou ale důležitým místem jejich výskytu, proto by měli být zachováni. Z hlediska rozmnožování obojživelníků jsou rybníčky problematické nízkým vodním sloupcem (může docházet k vysychání snůšek, do vody se dostávají snadno predátoři – prase divoké) i přítomností predátorů - ryb.

Lesní komplex je důležitým zimovištěm i pro tři druhy plazů. Užovka obojková se zdržuje více u rybníku Smíchov, ještěrka živorodá vytváří malou populaci na okraji lesa. Oba tyto druhy jsou pravidelně chytány i do pastí na obojživelníky při jarních transferech.

Rybník Smíchov sice nepatří do k.ú. chráněného území, ale je velmi důležitý jak pro rozmnožování zmíněných druhů obojživelníků, tak i pro rozmnožování

ptáků a jako jejich tahová zastávka. V minulých letech jsem zde sama pozorovala přítomnost husy velké, lžičáka pestrého, volavky bílé, čápa černého, motáka pochopa, čírky modré a dalších chráněných druhů. V letošním roce se na místě pravidelně vyskytoval pár jeřába popelavého, dle ústního sdělení p. L. Vaňka se zde pár rozmnožil. O to tragičtější je skutečnost, že je zde povolen odstřel volavky popelavé a kormorána černého, což může vést k rušení chráněných druhů v době rozmnožování. Doporučovala bych tedy rozšířit ochranu i na rybník Smíchov. Dále bych chtěla upozornit na to, že silnice Slavhostice – Chroustov, která odděluje zimoviště obojživelníku od místa jejich rozmnožování je vzdálena od okraje lesa v určitém úseku méně než 50 m, tedy nachází se v ochranném pásmu chráněného území. Domnívám se tedy, že by mohla být součástí plánu péče i stavba trvalých bariér a podchodů.

Z hlediska jejich další ochrany považuji za důležité:

Ptáci:

- ochrana starých stromů s přirozenými či vytvořenými dutinami (lejsek šedý)
- ochrana stromů se starými velkými ptačími hnízdy (čáp černý, jestřáb lesní, včelojed lesní, krkavec obecný)
- ochrana křovinného patra a lesních okrajů (slavík obecný)
- ochrana rákosin u lesních rybníčků (moták pochop)

Obojživelníci:

- odbahnění lesních rybníčků č. 4,5
- nevysazování, případně odlovení rybí obsádky z těchto rybníčků
- ochrana možných zimovišť (vývraty, hromady klestí, hromady kamení)
- ochrana obojživelníků při tahu – v případě opravy silničního povrchu silnice Slavhostice – Chroustov postavit trvalé zábrany a podchody pro obojživelníky
- zvážit možnost rozšíření ochrany na rybník Smíchov

Plazi

- bez doporučení

Savci

- ponechání smrkových porostů jako zdroje potravy pro chráněnou veverku obecnou
- ochrana dutých stromů (netopýři):
 - označit a zachovat staré doupné stromy
 - neprovádět holosečné hospodaření
 - podporovat různověkost porostů
 - zachovávat keřové a bylinné patro, vč. lesních lemů
 - zachovávat odumřelé dřevo (mrtvé a odumírající stromy)

11. Použitá literatura

- Cepáková, E., Hort, L.: 2013: Netopýři ve lesích, ČESON.
- Culek M., 1996: Biogeografické členění české republiky. Enigma Praha
- Hudec K. a kol. 1983: Fauna ČSSR: Ptáci. Academia Praha.
- Chobot, R., Němec, M., 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky – Obratlovci, AOPK Praha
- Mikátová B., Vlašín M., 1998: Ochrana obojživelníků. EkoCentrum Brno
- Pelikán a kol., 1979: Naši savci. Academia Praha
- Vojar, J., 2007: Ochrana obojživelníků, ČSOP, Louny.
- Vyhláška č. 395/92 Sb. MŽP České republiky o ochraně přírody a krajiny.
- Zwach, I., 2009: Obojživelníci a plazi České republiky, GRADA.

Číslo rybníčků

tah obojživelníků

Slavhostice

328

280

1

2

5

Žlunice

Dvůr Žlunice

Smíchov

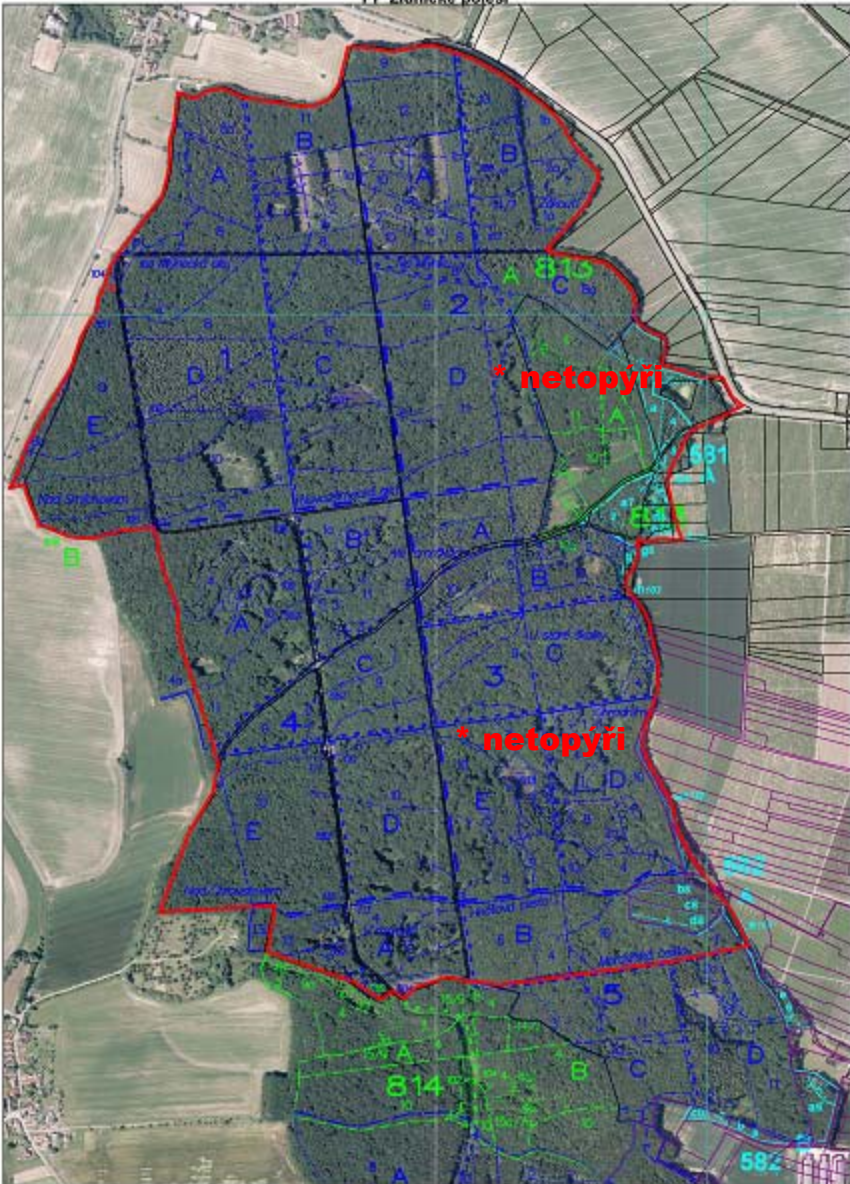
Smíchovský p.

4

280

Chroustov

Sekeřice

PP Žlunické polesí

